

Kwartaalmonitor Industrie

Vierde kwartaal 2016

Industriële omzet veert op

- Industrie
- Voedings- en genotmiddelenindustrie
- Aardolie-, chemische, farmaceutische, rubber- en kunststofproductenindustrie
- Basismetaal- en metaalproductenindustrie
- Elektrotechnische en machine-industrie
- Transportmiddelenindustrie
- Overige industrie

De omzet in de Nederlandse industrie steeg in het vierde kwartaal van 2016. Producenten behaalden 1,0 procent meer omzet dan in het laatste kwartaal van 2015. De omzet steeg voor het eerst na negen maanden van omzetsdalingen. Dit wordt in de hand gewerkt door de afzetprijzen in de aardolie-industrie, die op jaarbasis 13,0 procent stegen. Ook de gemiddelde industriële dagproductie groeide, voor het vijfde kwartaal op rij. Het producentenvertrouwen is het hoogst in negen jaar en industriële ondernemers verwachten hogere verkoopprijzen.

Kerncijfers Industrie

	2015		2016			
	III	IV	I	II	III	IV
Industrie						
productie	-0,5	2,4	1,9	2,4	2,5	2,6
omzet	-2,3	-0,9	-4,2	-5,6	-2,9	1,0
prijzen	-7,7	-7,0	-6,2	-7,3	-3,4	2,5
faillissementen	83	87	93	92	79	101

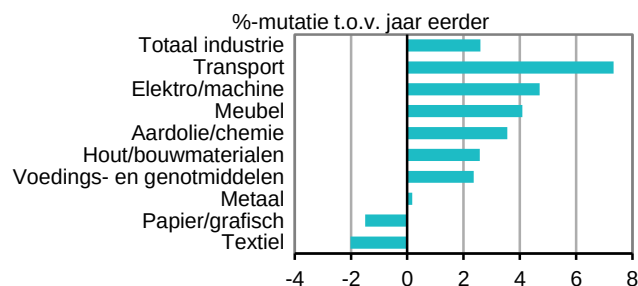
Bron: CBS

Industrie

Productie opnieuw gestegen

De gemiddelde industriële dagproductie nam in het vierde kwartaal van 2016 met 2,6 procent toe ten opzichte van het vierde kwartaal van 2015. Hiermee steeg de productie voor het vijfde kwartaal op rij. De voornaamste stijging vond net als in de voorgaande kwartalen van 2016 plaats in de transportmiddelenindustrie (+7,3 procent). Auto- en aanhangwagenproducenten hadden hier een aanzienlijk aandeel in: zij produceerden opnieuw meer dan het jaar ervoor (+9,7 procent). De productieontwikkeling was alleen negatief voor de papier- en grafische industrie (-1,5 procent) en de textiel-, kleding- en leerindustrie (-2,0 procent).

Productievolume per gemiddelde werkdag, industriebranches

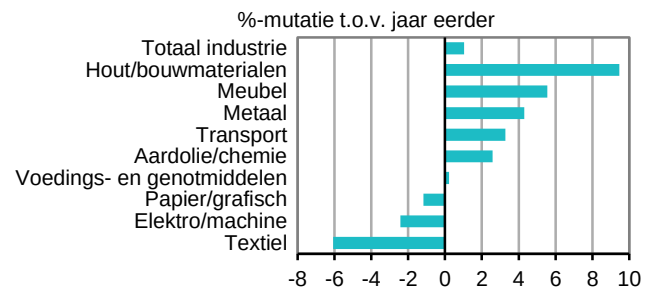
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzetontwikkeling en index (2010=100)

Omzet industrie stijgt

De omzet in de industrie steeg in het vierde kwartaal na negen kwartalen van omzetsdalingen met 1 procent op jaarbasis. In de hout- en bouwmaterialenindustrie was de stijging met 9,5 procent het sterkst. Maar vooral de stijgende omzetten in de aardolie-industrie (+1,6 procent) en chemische industrie (+5,2 procent) droegen bij aan de stijgende lijn in de totale industrie. De omzetontwikkeling was in het vierde kwartaal negatief voor de textiel-, kleding- en lederindustrie (-6,1 procent), de elektrotechnische en machine-industrie (-2,4 procent) en de papier- en grafische industrie (-1,2 procent). Voor heel 2016 behaalde de industrie geen omzetstijging. Integendeel: ondanks de omzetstijging in het vierde kwartaal daalde de omzet over 2016 met 2,9 procent.

Omzet, industriebranches

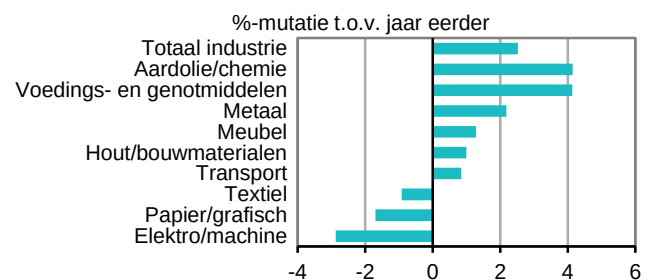
Bron: CBS

[Nijsheid; productie en omzetontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Aardolieprijzen schieten omhoog

De afzetprijzen in de gehele industrie lagen in het vierde kwartaal 2,5 procent hoger dan aan het eind van 2015. Zowel binnen als buiten Nederland stegen de afzetprijzen, met respectievelijk 3,1 en 2,1 procent. In december was de stijging met 5,4 procent het hardst. Dat is de grootste prijsstijging sinds januari 2012. Vooral de prijzen in de aardolie-industrie waren in december fors hoger, namelijk 35,2 procent. De hogere prijzen in de aardolie-industrie volgen op afspraken in het kader van het OPEC-akkoord. Exclusief de aardolie-industrie was in december de prijsstijging in de industrie 2,3 procent. Over heel 2016 was er in de industrie op jaarbasis wel een prijsdaling, van 3,7 procent. Prijzen in de basismetaleindustrie lagen hoger dan een jaar eerder. Er is meer vraag naar basismetalen en de voorraden zijn relatief laag. Ook stegen de prijzen op jaarbasis onder andere in de voedingsmiddelenindustrie, de chemische industrie en de transportmiddelenindustrie.

Afzetprijzen, industriebranches

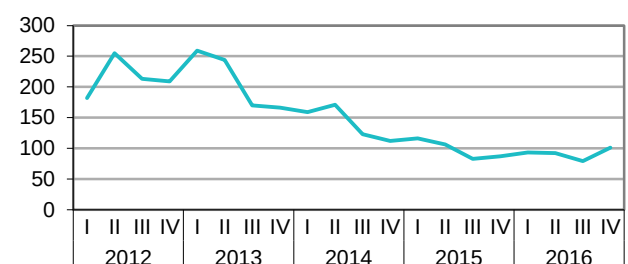
Bron: CBS

[Statline: Producentenprijsindex](#)

Aantal faillissementen toegenomen

In het vierde kwartaal van 2016 werden in de industrie 101 faillissementen uitgesproken. Hiermee ligt het aantal faillissementen 16,1 procent hoger dan in het vierde kwartaal van 2015. Dit komt voornamelijk door een forse toename van het aantal faillissementen in de overige transportmiddelenbranche. De producenten van overige transportmiddelen vervaardigen schepen, spoor- en trammaterieel, vliegtuigen, militaire gevechtsvliegtuigen en (brom)fietsen. In het vierde kwartaal van 2016 werden vijftien faillissementen uitgesproken in deze deelbranche. Dit waren er dertien meer dan in het vierde kwartaal van 2015. Verder werden relatief veel faillissementen uitgesproken in de metaalproductenindustrie (zeventien), de voedingsmiddelenindustrie (dertien) en de machine-industrie (twaalf). Over heel 2016 is het aantal faillissementen met 6,9 procent afgenomen ten opzichte van 2015.

Aantal faillissementen, totale industrie

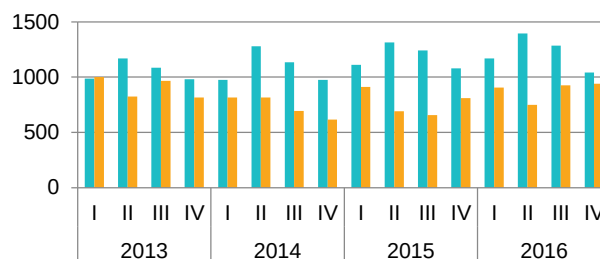
Bron: CBS

[Statline: Uitgesproken faillissementen](#)

Minder starters, meer stoppers

Afgelopen kwartaal werden ongeveer 1 040 bedrijven gestart in de industrie, tegen 1 080 een jaar eerder. Daarnaast sloten in deze sector ongeveer 940 bedrijven definitief hun deuren, 130 meer dan een jaar eerder. De grootste ontwikkelingen qua oprichtingen en opheffingen vonden plaats in de metaalproductenindustrie, de drankenindustrie en de kledingindustrie. Deze branches nemen iets meer dan de helft van de totale dynamiek voor hun rekening. Aan het eind van het vierde kwartaal waren er in totaal 61 000 bedrijven actief in de industrie. Daarmee is het aantal bedrijven in deze sector op jaarbasis wederom zo'n 2 procent gestegen.

Aantal oprichtingen en opheffingen, totale industrie

Bron: CBS

[Bedrijven; oprichtingen, bedrijfsgrootte, rechtsvorm, SBI 2008](#)

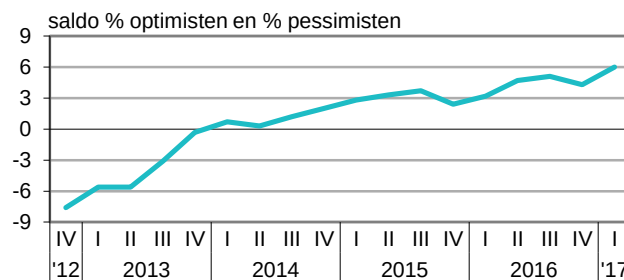
[Bedrijven; opheffingen, bedrijfsgrootte, rechtsvorm, SBI 2008](#)

Hoogste producentenvertrouwen in bijna negen jaar

Het vertrouwen van industriële ondernemers is gegroeid en kwam aan het begin van het eerste kwartaal van 2017 uit op 6,0. Daarmee bereikt de stemmingsindicator van de ondernemers in de industrie het hoogste niveau sinds maart 2008.

Sinds begin 2014 overheerst het positieve sentiment onafgebroken. Het producentenvertrouwen is samengesteld uit drie deelindicatoren: de verwachte bedrijvigheid, het oordeel over de orderpositie en het oordeel over de voorraden. De toename van het vertrouwen is met name te danken aan de verbetering van de oordelen over de orderpositie en de voorraden. De productieverwachting nam ten opzichte van het begin van het vierde kwartaal van 2016 licht af, maar is desondanks nog fors positief. Aan het begin van het vierde kwartaal was de bezettingsgraad van de productie-installaties 81,3 procent, tegen 82,2 aan het begin van het derde kwartaal.

Producentenvertrouwen

Bron: CBS

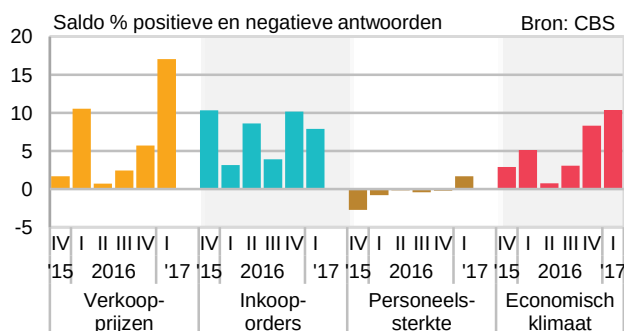
[Producentenvertrouwen; stemmingsindicator van de industrie](#)

Veel industriële ondernemers verwachten hogere verkoopprijzen

Per saldo verwacht 17 procent van de ondernemers in het eerste kwartaal van 2017 een verhoging van de verkoopprijzen door te voeren. Hogere verkoopprijzen aan het begin van een jaar zijn niet ongebruikelijk. Echter, de groep die per saldo verwacht hogere prijzen aan de afnemers in rekening te brengen, is groter dan aan het begin van voorafgaande jaren.

De verwachtingen voor het economisch klimaat verbeteren voor het derde kwartaal op rij. Per saldo voorziet 10 procent van de ondernemers een verbetering. Ook zijn de vooruitzichten voor de werkgelegenheid duidelijk gunstiger dan in de afgelopen periode. Een kleine meerderheid van per saldo 2 procent van de ondernemers voorziet een uitbreiding van het personeelsbestand in het eerste kwartaal, terwijl in de afgelopen jaren per saldo steeds een afname van de personeelssterkte voorzien werd. Ook verwachten ondernemers een groei van de te plaatsen inkooporders.

Verwachtingen

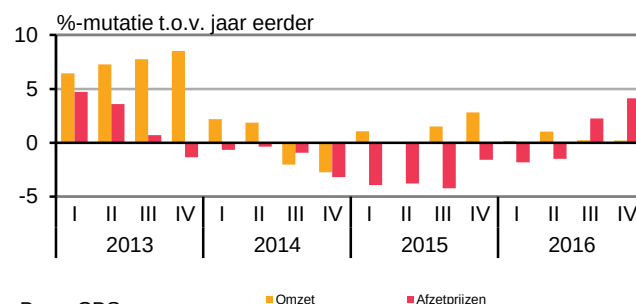
[Conjunctuurenquête Nederland](#)

Voedings- en genotmiddelenindustrie

Afzetprijzen stijgen voor tweede kwartaal op rij

De afzetprijzen in de voedings- en genotmiddelenindustrie zijn voor het tweede kwartaal op rij gestegen. In de drie voorgaande jaren waren er op kwartaalbasis enkel prijsdalingen te zien. In het laatste kwartaal van 2016 stegen de prijzen met 4,1 procent ten opzichte van 2015. Op de binnenlandse markt stegen de prijzen met 4,6 procent, op de buitenlandse markt 3,7 procent. De stijging kwam grotendeels voor rekening van de voedingsmiddelenindustrie en drankenindustrie. Vooral de voedingsmiddelenindustrie droeg met een prijsstijging van 4,4 procent hieraan bij. De afzetprijzen in de voedings- en genotmiddelenindustrie zijn over heel 2016 met 0,8 procent gestegen ten opzichte van 2015.

Omzet, afzetprijzen

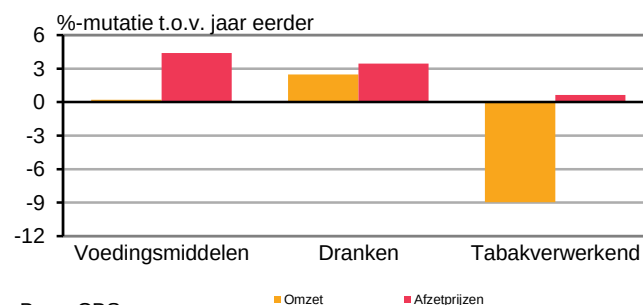
Bron: CBS

Productenprijsindex; afzetprijzen, bedrijfstak SBI 2008

Omzet voedingsmiddelenbranche stabiel

De omzet in de voedingsmiddelenindustrie is in het afgelopen kwartaal vrijwel gelijk gebleven (+0,2 procent) ten opzichte van het vierde kwartaal van 2015. Vooral de maand november was goed voor de voedingsmiddelenindustrie: de omzet steeg met 3,7 procent ten opzichte van vorig jaar november, vooral door een stijging op de buitenlandse markt (+3,9 procent). De maanden oktober en december kenden een omzetsdaling van respectievelijk 2,4 en 0,6 procent. Over heel 2016 steeg de omzet met 0,4 procent.

Deelbranches: omzet, afzetprijzen

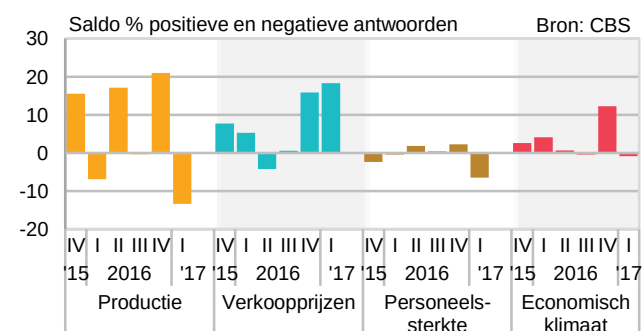
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Verwachtingen productie en personeelssterkte negatief

Volgens per saldo 13 procent van de ondernemers in de voedings- en genotmiddelenindustrie zal de productie in het eerste kwartaal van 2017 naar verwachting lager uitkomen dan in het voorafgaande kwartaal. Ook vorig jaar werd er een productiekrimp verwacht voor het eerste kwartaal, maar het aantal ondernemers dat nu een afname verwacht, is groter dan vorig jaar. Per saldo verwacht 6 procent van de ondernemers een afname van de personeelssterkte. De verwachting voor het economisch klimaat is neutraal. Het aantal ondernemers dat een verbetering van het economisch klimaat verwacht is ongeveer even groot als het aantal dat een verslechtering voorziet. Per saldo verwacht 18 procent van de ondernemers de verkoopprijzen te zullen verhogen.

Verwachtingen

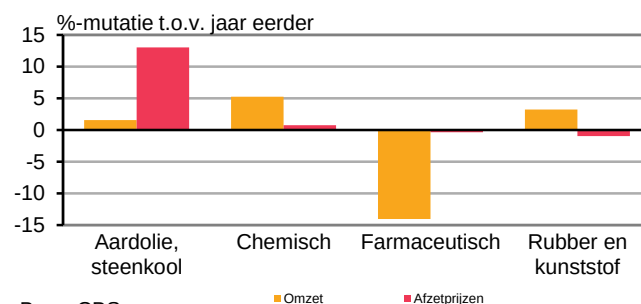
Conjunctuurenquête Nederland

Aardolie-, chemische, farmaceutische, rubber- en kunststofproductenindustrie

Omzet farmaceutische industrie in de min

De omzet van farmaceuten nam in het laatste kwartaal van 2016 met 14,0 procent af op jaarbasis. Zowel binnen Nederland als in het buitenland boekten Nederlandse farmaceuten minder omzet. Over heel 2016 daalde de omzet met 5,6 procent. De rubber- en kunststofproductenindustrie eindigde het vierde kwartaal en heel 2016 in de plus. In de aardolie-industrie en de chemische industrie was het laatste kwartaal van 2016 het eerste kwartaal van dit jaar waarin de omzet toenam. Vooral binnen Nederland werd meer omzet geboekt. December was een heel sterke maand voor de aardolie-industrie en de chemische industrie met respectievelijk omzetstijgingen van 20,0 en 13,7 procent. Over heel 2016 daalde de omzet respectievelijk met 23,6 en 1,7 procent. De afzetprijzen stegen het stevigst in de aardolie-industrie.

Deelbranches: omzet, afzetprijzen

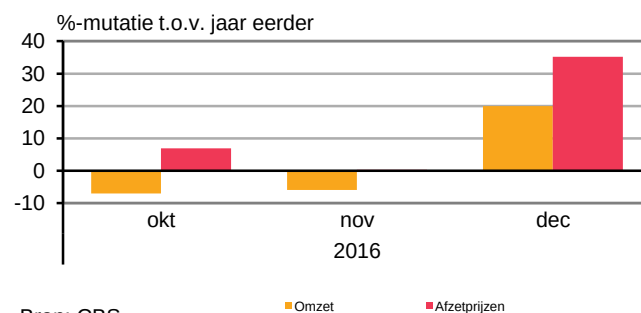
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Toename afzetprijzen in december het grootst in aardolie-industrie

De ontwikkelingen voor de omzet en afzetprijzen in de aardolie-industrie waren in het vierde kwartaal voor het eerst dit jaar positief vergeleken met dezelfde periode vorig jaar, respectievelijk 1,6 en 13 procent. De grootste stijging dit jaar was in december waarin de omzet en de afzetprijzen respectievelijk met 20,0 en 35,2 procent stegen. Na het OPEC-akkoord over inperking van de olieproductie eind november gingen de prijzen van ruwe aardolie flink omhoog. In december kostte North Sea Brent olie 52 euro per vat. Dat is bijna 46 procent meer dan een jaar eerder. In november kostte North Sea Brent olie bijna 44 euro per vat, 2 procent meer dan in november 2015.

Aardolie-industrie: omzet, afzetprijzen

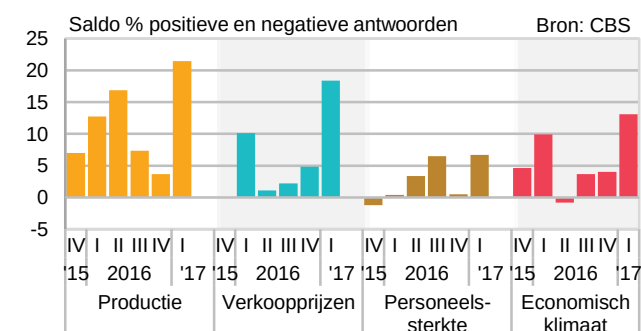
Bron: CBS

Productenprijsindex; afzetprijzen, bedrijfstak SBI 2008

Toename productie verwacht

Per saldo voorziet 21 procent van de ondernemers een productiegroei in de eerste drie maanden van 2017. Daarmee zijn ondernemers in hun productieverwachtingen duidelijk positiever dan in dezelfde periode vorig jaar (+13 procent). De afzetprijzen van de raffinaderijen en de chemische industrie zullen volgens per saldo 18 procent van de ondernemers de komende maanden stijgen. Dit saldo is het hoogste in bijna vijf jaar. Verder verwacht per saldo 13 procent van de ondernemers een verbetering van het economisch klimaat in januari, februari en maart. Dit saldogepercentage is hoger dan in dezelfde periode vorig jaar (+10 procent). De vooruitzichten voor de werkgelegenheid zijn eveneens gunstig. Per saldo verwacht 7 procent van de ondernemers een groei van de personeelssterkte in de komende maanden.

Verwachtingen

Conjunctuurenquête Nederland

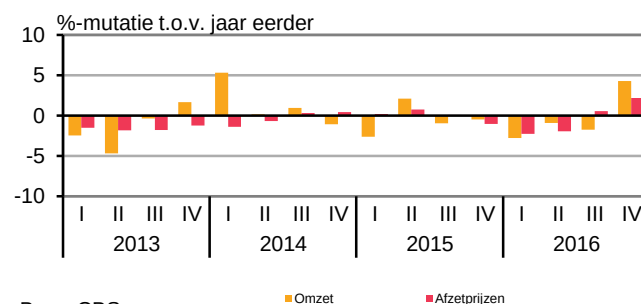
Basismetaal- en metaalproductenindustrie

Omzet basismetaal- en metaalproductenindustrie toegenomen

In de basis- en metaalproductenindustrie is de omzet in het vierde kwartaal met 4,3 procent op jaarbasis toegenomen. Zowel in het binnenland (+3,7 procent) als buiten Nederland (+4,8 procent) nam de omzet toe. Na vijf kwartalen waarin de omzet afnam, steeg die in het vierde kwartaal.

Over heel 2016 nam de omzet met 0,3 procent af. De afzetprijzen stegen het vierde kwartaal met 2,2 procent. In het binnenland stegen de prijzen iets harder (+2,7 procent) dan op de buitenlandse markt (+1,4 procent). Over heel 2016 daalden de prijzen met 0,4 procent. Vooral in de eerste twee kwartalen van 2016 daalden de prijzen in deze tak van industrie.

Omzet, afzetprijzen

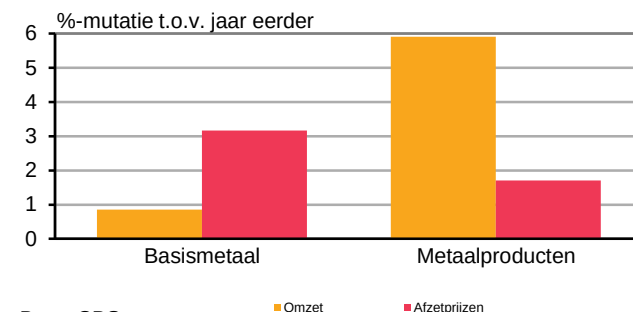
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Omzet basismetaalindustrie klimt uit dal

De omzet in de basismetaalindustrie nam in het vierde kwartaal op jaarbasis met 0,9 procent toe. Op de binnenlandse markt steeg de omzet met 5,0 procent, in het buitenland nam de omzet 0,3 procent af. Het is het eerste kwartaal in 2016 waarin de omzet in deze branche hoger uitkomt dan het jaar ervoor. De afzetprijzen stegen in het laatste kwartaal met 3,2 procent. Over heel 2016 nam de omzet met 6,2 procent af en waren afnemers 2,3 procent goedkoper uit. In de metaalproductenindustrie steeg de omzet in het vierde kwartaal met 5,9 procent. De buitenlandse omzet (+9,3 procent) nam in deze branche harder toe dan in Nederland (+3,5 procent). De binnenlandse omzetontwikkeling kwam daarmee voor het eerst in 2016 boven de nul uit. Binnenlandse afnemers waren 2,5 procent duurder uit. De prijzen op de buitenlandse markt bleven nagenoeg gelijk. Over heel 2016 stegen de omzet en de prijzen respectievelijk met 2,9 en 0,6 procent.

Deelbranches: omzet, afzetprijzen

Bron: CBS

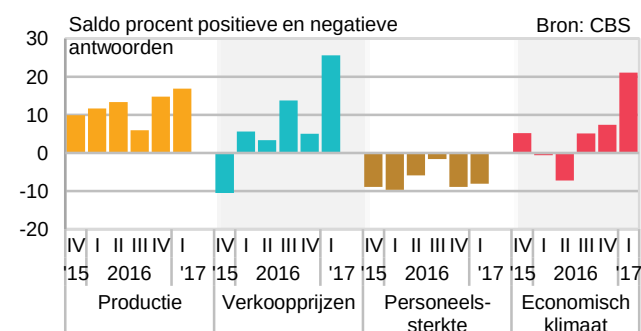
Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Toename verkoopprijzen

Per saldo verwacht 26 procent van de ondernemers in de metaalindustrie een toename van de verkoopprijzen in het eerste kwartaal van 2017. Verder verwacht per saldo 17 procent van de ondernemers dat de productie in het eerste kwartaal zal stijgen. In vergelijking met het eerste kwartaal van 2016 zijn ondernemers daarover nog positiever gestemd. De verwachte toename van de productie leidt, net als in het vorige kwartaal, niet tot een groei van de werkgelegenheid in de metaalindustrie. Integendeel zelfs: per saldo 8 procent van de ondernemers verwacht namelijk een afname van de personeelssterkte in het eerste kwartaal.

De verwachtingen voor het economisch klimaat zijn voor het eerste kwartaal echter wel gunstig. Per saldo 21 procent van de ondernemers verwacht een verbetering, terwijl vorig jaar in het eerste kwartaal het aantal ondernemers met positieve verwachtingen op dat gebied nog ongeveer gelijk was aan het aantal ondernemers met negatieve verwachtingen.

Verwachtingen

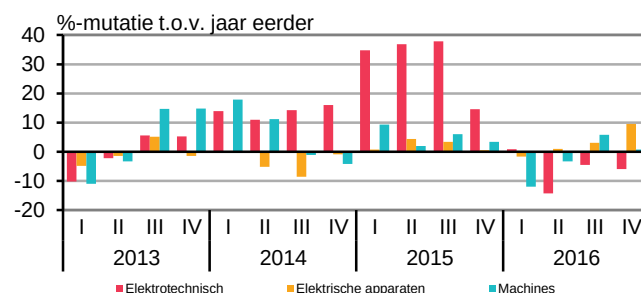
Conjunctuurenquête Nederland

Elektrotechnische en machine-industrie

Omzet afgenomen

De omzet in de elektrotechnische en machine-industrie nam in het vierde kwartaal van 2016 met 2,4 procent af op jaarbasis. De omzet daalde met name door een omzetafname in de elektrotechnische industrie (-5,9 procent). Daar daalde de omzet zowel op de binnenlandse markt (-1,8 procent) als op de buitenlandse markt (-6,1 procent). In de elektrische apparatenindustrie nam de omzet met 9,5 procent toe. Zowel in het binnenland (+4,4 procent) als in het buitenland (+12,7 procent) steeg de omzet. In de machine-industrie nam de omzet met 0,8 procent toe, waarbij de omzet binnen de grenzen de grootste stijging liet zien (+2,0 procent). De totale jaaromzet daalde met 4,1 procent ten opzichte van 2015. De buitenlandse omzet daalde harder (-4,5 procent) dan de omzet in Nederland (-1,9 procent).

Deelbranches: omzet

Bron: CBS

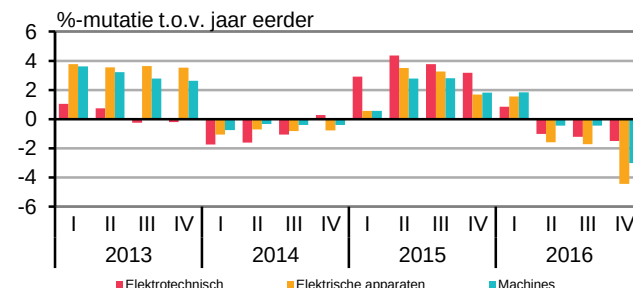
Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Prijzen gedaald

De afzetprijzen in de elektrotechnische industrie en de machine-industrie zijn net als in de twee voorgaande kwartalen gedaald (-2,9 procent). Over heel 2016 lagen de prijzen 0,7 procent lager dan in 2015. De prijzen daalden in alle deelbranches. De grootste prijsdaling deed zich wederom voor in de elektrische apparatenindustrie (-4,4 procent), gevolgd door de machine-industrie (-3,0 procent). De prijsdaling was het kleinst in de elektrotechnische industrie (-1,5 procent).

In alle drie de deelbranches namen de prijzen af op de buitenlandse markt, waarbij de grootste prijsdaling zich voordeed in de elektrische apparatenindustrie (-6,7 procent), gevolgd door de machine-industrie (-5,0 procent). In de elektrotechnische industrie lagen de prijzen 2,2 procent lager op de buitenlandse markt. De prijzen op de binnenlandse markten stegen in alle deelbranches.

Deelbranches: afzetprijzen

Bron: CBS

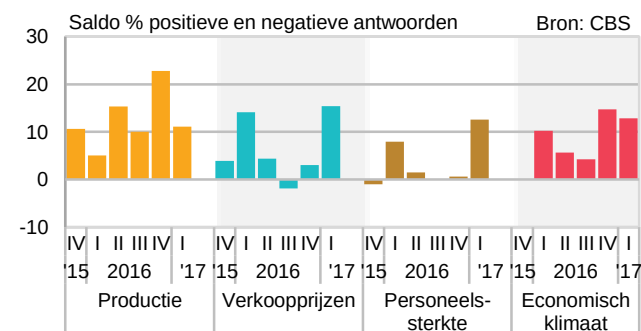
Productenprijsindex; afzetprijzen naar bedrijfstak SBI 2008, 2010=100

Toename personeelssterkte verwacht

In de elektrotechnische en machine-industrie zijn de verwachtingen voor het eerste kwartaal van 2017 gunstig. Per saldo verwacht 11 procent van de ondernemers een toename van de productie. Daarmee zijn de ondernemers in hun verwachtingen positiever gestemd dan in dezelfde periode vorig jaar. Hetzelfde geldt voor de verwachtingen voor personeelssterkte. Per saldo 13 procent van de ondernemers verwacht personeel aan te trekken, tegen 8 procent in het eerste kwartaal van 2016.

Ook de verwachtingen voor het economisch klimaat zijn gunstig. De groep ondernemers die een verbetering verwacht in de eerste drie maanden van 2017, is 13 procentpunt groter dan de groep die een verslechtering voorziet. Per saldo 15 procent van de ondernemers verwacht afnemers hogere prijzen in rekening te brengen in het eerste kwartaal. Dat is vergelijkbaar met het eerste kwartaal van vorig jaar.

Verwachtingen

Conjunctuurenquête Nederland

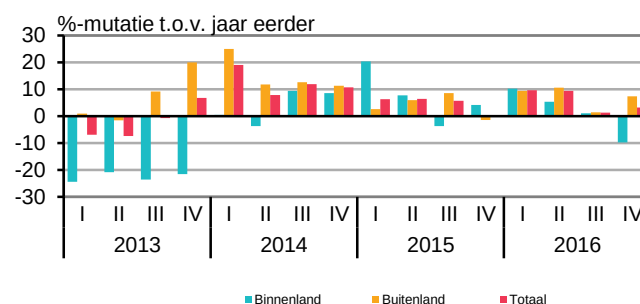
Transportmiddelenindustrie

Opnieuw omzettoename transportmiddelenindustrie

De omzet in de transportmiddelenindustrie nam in het vierde kwartaal van 2016 met 3,3 procent toe ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Op de buitenlandse markt was de omzetstijging 7,4 procent doordat producenten van auto's en aanhangwagens meer omzet genereerden in het buitenland. De daling van 9,8 procent op de binnenlandse markt werd veroorzaakt door negatieve omzetontwikkelingen van producenten die andere transportmiddelen vervaardigen.

Over heel 2016 stegen de omzet en afzetprijzen met respectievelijk 5,9 en 0,6 procent.

Omzet, binnen- en buitenland

Bron: CBS

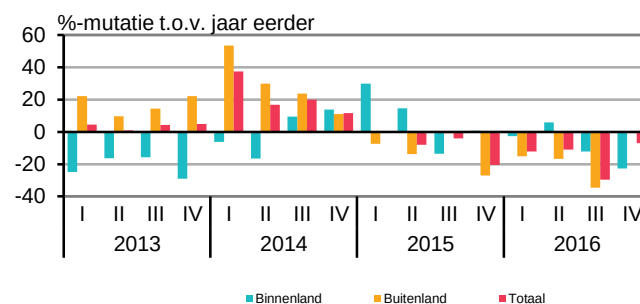
Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Omzetafname producenten overige transportmiddelen

De transportmiddelenindustrie bestaat uit de auto- en aanhangwagenbranche en een branche waarin producenten overige transportmiddelen produceren (schepen, spoor- en trammaterieel, vliegtuigen, militaire gevechtsvliegtuigen en (brom)fietsen). De producenten van overige transportmiddelen boekten voor het achtste kwartaal op rij een lagere omzet dan het jaar ervoor. De omzet daalde met 6,9 procent, voornamelijk door een omzetsdaling op de binnenlandse markt (-22,6 procent). Aangezien de gegenereerde omzet in het buitenland in het vierde kwartaal relatief licht daalde (-0,3 procent), was de omzetontwikkeling voor de producenten in deze deelbranche minder negatief dan in de voorgaande vier kwartalen.

Over heel 2016 daalde de omzet met 14,9 procent en stegen de afzetprijzen met 2,8 procent ten opzichte van 2015.

Overige transportmiddelen: omzet, binnen- en buitenland

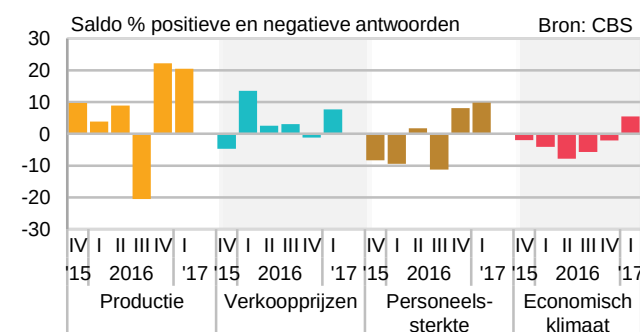
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Productieverwachtingen voor tweede kwartaal op rij positief

Per saldo verwacht 20 procent van de ondernemers in de transportmiddelenindustrie een toename van de productie. Dit is het tweede kwartaal op rij dat ondernemers uitgesproken positief zijn over de productieverwachtingen. Verder verwacht per saldo 10 procent van de ondernemers een toename van de personeelssterkte in het eerste kwartaal. Mogelijk houdt de uitbreiding van de werkgelegenheid verband met de voorziene productiegroei. Ondernemers verwachten in het eerste kwartaal een toename van de verkoopprijzen. Het aantal ondernemers dat een prijsstijging verwacht door te voeren, is echter kleiner dan in dezelfde periode vorig jaar. Door per saldo 6 procent van de ondernemers wordt in de eerste maanden van 2017 een verbetering van het economisch klimaat verwacht, vergeleken met het laatste kwartaal van 2016.

Verwachtingen

Conjunctuurenquête Nederland

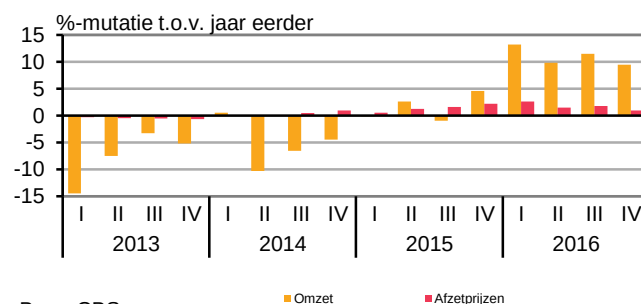
Overige industrie

Hout- en bouwmaterialenindustrie

De omzet in de hout- en bouwmaterialenindustrie nam in het laatste kwartaal van 2016 op jaarbasis met 9,5 procent toe. De toename werd geheel veroorzaakt door ontwikkelingen op de binnenlandse markt (+15,7 procent). De buitenlandse omzet nam met 6,8 procent af. Met name de bouwmaterialenindustrie had buiten Nederland een lagere omzet (-11,1 procent). Over heel 2016 nam de omzet in de hout- en bouwmaterialenindustrie met 10,9 procent toe.

De prijzen in de hout- en bouwmaterialenindustrie stegen respectievelijk met 1,6 procent en 0,7 procent. Over heel 2016 namen de afzetprijzen met 1,7 procent toe.

Omzet, afzetprijzen

Bron: CBS

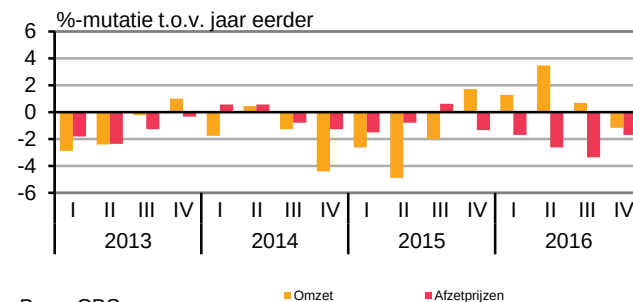
[Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Papierindustrie en grafische industrie

De omzet in de papier- en grafische industrie nam in het vierde kwartaal met 1,2 procent af. De binnenlandse omzet groeide met 0,5 procent licht, terwijl de buitenlandse markt een omzetsdaling van 2,7 procent doormaakte. De afname op de buitenlandse markt wordt grotendeels veroorzaakt door de omzet in de grafische industrie (-11,2 procent). Over heel 2016 nam de omzet in de papierindustrie en grafische industrie met 1,0 procent toe.

De prijzen in de papierindustrie en de grafische industrie daalden zowel in het binnenland (-1,6 procent) als in het buitenland (-1,8 procent). In de papierindustrie daalden zowel de binnenlandse als buitenlandse prijzen voor de negende maand op rij. Over heel 2016 daalden de afzetprijzen met 2,3 procent ten opzichte van 2015.

Omzet, afzetprijzen

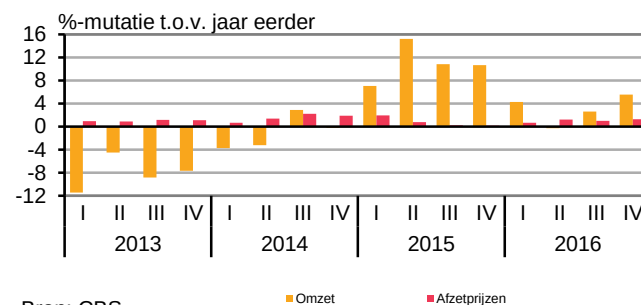
Bron: CBS

[Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Meubelindustrie

De omzet van de meubelindustrie lag in het laatste kwartaal 5,6 procent hoger dan een jaar eerder. De grootste impuls voor deze groei kwam door de buitenlandse omzet (+13 procent). De binnenlandse omzet leverde een positieve bijdrage van 3,8 procent groei. Over heel 2016 steeg de omzet met 3,0 procent op jaarbasis. De afzetprijzen in de meubelindustrie stegen met 1,3 procent. De prijzen op de buitenlandse markt (+0,3 procent) namen voor het eerst in vijf kwartalen toe. De prijzen op de binnenlandse markt stegen net zoals in het derde kwartaal met 1,6 procent. Over heel 2016 was de omzetstijging 1,0 procent ten opzichte van een jaar eerder.

Omzet, afzetprijzen

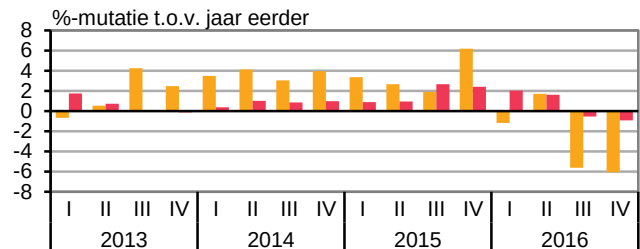
Bron: CBS

[Nijverheid productie en omzet, ontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Textiel-, kleding- en leerindustrie

De omzet van de textiel-, kleding en leerindustrie nam in het laatste kwartaal van 2016 met 6,1 procent af. De omzet daalde zowel in het binnenland als in het buitenland met respectievelijk 4,1 en 6,8 procent. Over heel 2016 daalde de omzet met 2,8 procent. De afzetprijzen daalden in het vierde kwartaal met 0,9 procent ten opzichte van het jaar ervoor. In alle deelbranches lagen de prijzen lager op de buitenlandse markt. Over heel 2016 stegen de prijzen in de textiel-, kleding en leerindustrie met 0,5 procent.

Omzet, afzetprijzen

Bron: CBS

■ Omzet ■ Afzetprijzen

[Nijsverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van de cijfers die op 17 februari 2017 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar; deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoeninvloeden. Indien dit wel het geval is, staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Colofon

Tekst Sector Bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 17 februari 2017

Meer informatie

CBS Infoservice: [infoservice online](#)

Telefonisch: 088 5707070

Media:

CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl

Telefonisch: 070 3374444

De staat van het MKB

Op zoek naar cijfers voor het midden- en kleinbedrijf? Behoeftte aan uitsplitsingen naar bedrijfsleeftijd, mate van groei, bedrijfsgrootte of bedrijfstak binnen het MKB? Bezoek dan www.staatvanhetmkb.nl en volg [@staatvanhetmkb](https://twitter.com/staatvanhetmkb) op Twitter.